

גיליון מס' 255 פרשת ויצא
תשע"ח שנה חמישית

לע"נ הרבנית הצדקנית
מרת רחל בת יבדלחט"א
הג"ר חיים ישראל
נלב"ע ח' כסלו תשע"ו

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (כה, י)

החיד"א בספר "נחל קדומים" מביא שהיו כאן שני דברים: א', יציאה עם מחשבה ללכת לחרן, ב', הליכה למעשה לחרן, כי בתחילה סבור היה יעקב ללכת מיד לחרן, שכן שם המתין לו זיווגו, וכיון שהיה בידו ממון ורכוש היה יכול לישא אשה לאלתר, ואולם בדרכו פגשו אליפז אשר בא במצות אביו עשו להרגו, והתפשר עמו יעקב שיקח כל ממונו ויטול כל אשר בידו (כ"ט, י"א וברש"י שם). מעתה היה לעני, ואז גם נשתנה דינו "ילמד תורה ואח"כ ישא אשה", ומשחלה עליו החובה להשלים תלמודו הלך לבית מדרשם של שם ועבר ל"ד שנה, ואחר שלמד י"ד שנה אז הלך למעשה לחרן.

והעיר רבינו שליט"א כי נמצא לפ"ז שמעשה דאליפז היה לפני שם ועבר. ואמרתני לרבינו דהנה שמעתי בשמו ששם ועבר היו בבאר שבע (וכ"כ בח"א המהרש"א מגילה י"ז, א'), וקשה הרי כתוב ויצא יעקב מבאר שבע, ולהנ"ל אתי שפיר כי אחר שאליפז לקח ממנו חזר לבאר שבע. ואמר רבינו: אפשר, אבל הפי' ויצא יעקב מבאר שבע היינו שיצא מלגור שם, והיה בישיבה! (עיין ט"א מגילה י"ז, ב' ד"ה גדול, שעבר היה בחו"ל, ורבינו העיר להרמב"ן (כ"ח, י"ז) שמביא ממדרש רבה (ס"ח, ו) ע"ש, שלפ"ז אין הכרח שהיה בית עבר בבאר שבע).

"ויצא יעקב מבאר שבע וגו'" (כה, י)

וברש"י: "שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה וכו'".

ספרתי לרבינו שליט"א שנכנסתי לראות פני אדם גדול אחד, פניו היו אמנם מאירות אך מצבו הגופני אינו במצב טוב, ושאלתי אם יש לדור משהו ממנו?

ואמר: בוודאי. כל זמן שהצדיק בדור זכות הוא לדור, ומשאירים אותו בשבילנו. והוסיף: ראיתי פעם בהגהות ר' אליא בעל-שם מלואנץ שעל הסמ"ג שכתב מדוע יש דין לחלל שבת על תינוק שנולד ויודע שיחיה רק חיי שעה, ומה יהיה לנו מזה, הרי "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה" לא שייך גביה? וכתב ש"אענה גם אני חלקי", הרי העולם צריך לראות חציו זכאי וחציו חייב, וע"י תינוק זה שאינו חוטא יכריע העולם, ואחר חיי שעה יהיה אחד שיעשה מצוה. (ג"א ציין ל"מגן אברהם" או"ח סוף סי' רפ"ח, ע"ש).

"וישכב במקום ההוא" (כה, יא)

וברש"י: "אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה".

שאלה: מה הכוונה שלא ישן י"ד שנה, הרי לא יתכן מציאות כזו כמבואר בגמ' (נדרים ט"ו, א')?

תשובה: לא נשכב לישן, אבל ישן שינת ארעי.

(דרר שיחה)

עלי שי"ח

"12 שעות הם מעט מאוד"

לאחרונה התבטא רבינו כמה פעמים כי מבקש הוא שיתנו לו ללמוד. היה זה כשנשאל על ידי שליחי התפילה עבור קופת הצדקה המעתירים על התורמים בכותל המערבי, במירון ובכל מיני קברי צדיקים, מה להתפלל עליו באופן פרטי, והשיב שיתנו לי ללמוד? רבים תמהים, הלא בכל רגע פנוי הוא לומד, ואמנם מעט מהיום הוא מקדיש לצורך הכלל אבל רוב רובו של היום כולו קודש ללימוד התורה, ומה מקום יש לתפילה זו.

הדברים יובנו טוב יותר על פי מה שסח לנו התנא דבי נשיאה הגאון רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבת קהילות יעקב לצעירים בני ברק: 'בצעירותי אחרי הנישואים אכלתי אצל מו"ח רבינו שליט"א, ובאחד הפעמים דיבר על מעלת לימוד התורה, והוסיף שאפילו שנים עשרה שעות ביום הם זמן מועט בשביל ללמוד את התורה ולדעת אותה, וסיפר שבבחרותו למד בישיבת לומזא בפתח תקוה ושם שימש כמשגיח מורו ורבו הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל שהחזון איש התבטא אודותיו שהיה מל"ו צדיקים, והיה מוסר שיחות מוסר לבחורים.

פ"א הביא הגה"צ רבי אליהו זצ"ל את דברי הגמרא בכרכות שם מובא כי חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת לפני התפילה, ועוד שעה לאחריה, כך עשו בכל התפילה, ואם כן סך הכל תשע שעות בכל יום מוקדש לתפילה, והקשו שם בגמרא (ל"ב ב') 'תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית' ? ותירצו שם בגמרא 'אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת'.

ומסופר על רבינו הגר"א מוילנא שהיה יושן בכל יום כשני שעות, והרי בודאי חסידים הראשונים לא היו ישנים יותר ממנו, ואם כן בואו חשבון:

מתוך עשרים וארבע שעות ביום, יורד שעות לשינה, ונוריד עוד שעה ביום לצורכי אכילה - אף שגם אז בודאי רהרו בדברי תורה, וכן צרכי הגוף, ונוריד עוד 9 שעות לתפילה, נותרו 12 שעות, ומדוע אומרת הגמרא תורתן היאך משתמרת? וכי שנים עשר שעות ביום זה לא מספיק בשביל ללמוד ?

אלא רואים מפה, שבדרך הטבע 12 שעות בכל יום זה לא מספיק ללמוד, וצריך ברכה מיוחדת שיספיקו בזה את הכל !

על ההנהגה

בכורים שנכנסו מקצתן לירושלים

מכות דף י"ט א' דתניא ר"א אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הם כהקדש לכל דבריהם, וכ"כ הרמב"ם פ"ג מבכורים ה"ב היו מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ זה שבפנים חייבין עליו מיתה והרי הוא הקדש לכל דבריו וזה שבחוץ הרי הוא חולין לכל דבריו. והנה ע"כ א"א לפרש כפשוטו שהן חולין גמורין ומותרין לכתחילה לזרים ולטמאים שהרי הן נעשים ביכורים במחובר לקרקע כמ"ש הר"מ בפ"ב ה"ט וכ"ה בירו' פאה פ"ז ה"ה תרומות פ"ו ה"ג מע"ש פ"ה ה"ב שהבכורים קדושה חלה עליהן במחובר לקרקע ועוד דמשנה שלמה שנינו בפ"ק דבכורים מ"ח הפריש בכוריו נבזזו נמקו וכו' מביא אחרים תחתיהן שחייב באחריותן עד שיביאם להר הבית והשניים אין חייבין עליהן חומש ואם נימא שאין קדושה חלה על הבכורים עד שיכניסם א"כ אין כאן בכורים והשניים הם הראשונים (שהרי אין מעב שיקבע זוקא הפירות הראשונים) ולמה אין קורין עליהן ואין חייבין עליהן חומש וע"כ כמ"ש מרן החזו"א (לקוטים לזרעים סי' ט' סק"א) שרק לענין חיוב מיתה נקראו חולין אבל מ"מ עובר עליהן בעשה או בלאו (עי' דר"א שם סק"ב) ולא כמו שראיתי איזה אחרונים דנקטו דברי הר"מ כפשוטו שהן חולין לגמרי לכל דבר.

(דרך אמונה הל' בכורים פ"ג ה"ב ביה"ל ד"ה הרי ועיי"ש עוד)

מעניי הפרשה

"וכל אשר תן לי עשר אעשרנו לך"

אל רבינו הגיע אברך ואמר שבביתו יש עכברים ואינו יודע מה לעשות נגדם, אמר לו רבינו האם אתה מקפיד על מעשרות (וכתוב בירושלמי שעכברים באים בעוון שאין מעשרים) השיב האברך אצלי תמיד מעשרים, אמר לו רבינו אולי בכל זאת יש דבר שאין מעושר, ענה האברך שוב, אצלי הכל מעושר, אמר רבינו אם ככה זה באמת פלא, תבדוק שוב אולי משהו לא מעושר, ואז פתאום השיב האברך שאכן לאחרונה הפסיק לעשר את הלחם כי מגיע מהכשר מהודר, ענהו רבינו, תעשר גם את זה והכל יהיה טוב! וכך הוה.

אמר רבינו בליל ש"ק: "לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי" אומר הרבי ר' העשיל, כתוב בירושלמי שמי שלא מעשר כראוי עכברים באים ואוכלים לו את זה, וכתוב עוד בגמ' הוריות (דף י"ג ב') שמי שאוכל ממה שהשאיר עכבר זה גורם לו לשכחה, זהו איפה כוונת הפסוק לא עברתי ממצותיך שלא שכחתי לעשר וממילא לא שכחתי...

אמר רבינו עד החזו"א לא ידעו מהלכות מעשרות ושאר מצוות התלויות בארץ, ובזכות החזו"א נכנס הענין של מצוות התלויות בארץ.

הגאון ר' שמרל גרינימן עשה בר מצוה לבנו, ועישר כל האוכל, והגאון ר' יוסף דינקלס עישר שוב, ור' שמרל אכל המעשר, וסיפר זה להחזו"א, ואמר לו כיון דאין היום דיני חברות ואין צריך לסמוך עליך שעשרת וחל מה שעישר, ולא טוב הדבר שאכלת וזהו חידוש גדול. כשהדפסתי הספר [דרך אמונה] לא ידעתי מהסיפור הזה, ואח"כ הוספתי אותו.

שאלו לרבנו, אם אברכים שפרנסתם דחוקה חייבים במעשר כספים, ואמר שכעת לא, רק שירשמו את הסכום וכשירווח ישלמו וכן הורה החזו"א זצ"ל.

עוד נשאל, יש כוללים שבמלגה הנתנת לאברך מפחיתים את סכום המעשר קודם נתינת המלגה ולא נותנים זאת לאברך. אם יוצאים יד"ח מעשר כספים באופן כזה, ואמר שזה תלוי אם ראש הכולל עושה כן גם נגד רצון האברכים ודאי דלא מהני כלום, אמנם אם זה בהסכמתן ויש להם זכות להתנגד לכך זה שפיר נחשב שנתנו מעשר כספים.

בא איש אחד וסיפר שהוא התחיל קצת לחזור בתשובה, בעבר היה עובד שכיר וכעת החליט לפתוח עסק עצמאי, והוא בקש את ברכת הרב והרב אמר לו שיקפיד לתת מעשר כספים ואז יצליח. והנה מספר האיש, אתמול נתתי מעשר כספים, ומה קורה היום? שוד ושבר! אני מפסיד כסף! ספקים שעשו הזמנות ביטלו אותם, האם זוהי ברכת ה' המובטחת?

הרבנית ע"ה ענתה לו מיד: אולי נגזר עליך ח"ו תאונת דרכים או מחלה קשה או אסון, ובמקום זה ה' שפך את חמתו על עצים ואבנים והחליף את הגזירה, ובודאי שהכל לטובה, מה אנחנו יודעים בדרכי שמים, פעם הלך אליהו הנביא עם תלמידו, ודפקו בבית אחד של זוג כפריים פשוטים ומאד עניים, הם קבלו אותם מאד יפה וקיימו בהם מצות הכנסת אורחים במיטב יכולתם, חלקו איתם את לחמם וממש התאמצו בשבילם ככל יכולתם הדלה.

בלילה התפלל אליהו הנביא לה' שיהרוג את הפרה שלהם. בבוקר קמו הכפריים והנה פרתם היחידה, ממנה חיו והתפרנסו- מתה. צערם היה גדול מאד. תלמידו של אליהו הנביא לא התאפק ושאל אותו: למה עשית להם כן? וכי זה שכרם על המצוה? ענה לו: נגזר על הכפרי שאשתו תמות, ובתפילתי החלפתי את הגזירה בכך שהפרה מתה... ואשתו זכתה להמשיך לחיות. כנראה שהכסף שהפסדת היה במקום משהו אחר!

אח"כ נכנס האיש לרב וסיפר לו את "טענותי על הקב"ה". [חלילה] ענה לו רבינו: אנשים רשעים, עושים עבירות כל היום, הרבה עבירות, וה' כביכול מבליג ושותק, ונותן להם להנות ואחר כך בעולם הבא הוא משלם להם עונשים גדולים על הכל. אבל ה' ראה שאתה מתקרב אליו, וגם התאמצת ועשית מעשה טוב, ורצה לעשות לך טוב, ושילם לך כאן בעולם הזה צער וזה מכפר על העבירה שעשית, וכך בעולם הבא לא תענש עליה! האיש יצא מעודד ב"ה.

(מנחת תודה)

לע"נ האשה מרת פנינה הנא פערל בת הר"ר נחמן הכהן קרליץ נלב"ע ד' כסלו תשע"ב

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק